

בית מדרש גבוה ללכהנים

ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק שיבנה בב"א

גליון תקופתי היו"ל ע"י בית מדרש גבוה לכהנים' לחיזוק לימוד הלכות עבודת ביהמ"ק / גליון 43 / חודש טבת

צום העשירי זה " בטבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים

אבל סברו דבהמ"ק של מעלה וירושלים של מעלה עדיין הם עומדין במקומם וא"כ אין על מה להתאבל, וסברו שמהרה יחזור ויבנה כיון שבהמ"ק וירושלים של מעלה במקומן עומדין ושכינה ג"כ במקומה בירושלים של מעלה שהוא מכוון כנגד ירושלים של מטה, וא"כ כיון שהשכינה על מקומה אין זה חורבן כלל.

והנה בתוס' (עה"ת פרשת לך לך) כתבו בשם הפרקי דר"א (פרק כז) דפליט זה דהגיד ליחזקאל דהוכתה העיר הוא מיכאל השר הגדול והוא שר של ישראל וכמו דכתיב והנה מיכאל שרכם ולמה נקרא שמו פליט שפלטו הקדוש ברוך הוא מידו של סמאל וכת שלו, דבעת שהפיל הקדוש ברוך הוא לסמאל כת שלו אחז בכנפיו של מיכאל להפילו עמו ופלטו הקדוש ברוך הוא מידו וכו', וא"כ י"ל דמיכאל הגיד ליחזקאל דהוכתה גם העיר של מעלה דזה דבר שאינו יודע רק מלאך, והיינו דהשכינה ג"כ בגלות וכמו דאמרין בתענית (דף ה ע"א) דנשבע הקדוש ברוך הוא שלא יבוא בירושלים של מעלה עד שיבנה ירושלים של מטה, וזה הגיד ליחזקאל דשכינה ג"כ גלה ממקומה והוכתה העיר של מעלה וכו' והיא נקראת בשם עיר סתמא וכדכתיב בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר, ואמרין בתענית (שם) דקאי על ירושלים של מעלה, ומוסיף עוד לבאר עפ"י דמה שתקנו רבותינו אנשי כנה"ג לומר בתפלת י"ח ולירושלים עירך ברחמים תשוב, קאי ג"כ על ירושלים של מעלה שנשבע הקדוש ברוך הוא שלא יבוא בתוכה, ואנו מבקשים שישב בתוכה, וזהו שכיוונו לומר עירך ולא ירושלים עירנו והיינו

נאמר בראש השנה דף יח ע"ב תניא אמר רבי שמעון ארבעה דברים היה רבי עקיבא דורש, ואני אין דורש כמותו... צום העשירי זה עשרה בטבת, שבו סמך מלך בבל על ירושלים, שנאמר ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר. בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים. ואמאי קרי ליה עשירי, עשירי לחדשים... ואני איני אומר כן, אלא צום העשירי, זה חמשה בטבת שבו באת שמועה לגולה שהוכתה העיר, שנאמר ויהי בשתי עשרה שנה בעשרי בחמשה לחדש לגלותנו בא אלי הפליט מירושלם לאמר הכתה העיר, ועשו יום שמועה כיום שריפה וכו'. יעו"ש.

ויעוין בבנין שלמה (תיקונים והוספות סימן לה) שהקשה היאך אפשר דבמשך זמן רב כזה דהוא קרוב לחמשה חדשים, מט' באב עד ה' בטבת, לא נתוודע לבני הגולה דנחרב הבית והוכתה העיר, ובפרט חורבן בהמ"ק בעו"ה דתקיפא מילתא טובא ובודאי היה לזה פרסום גדול בכל העולם, והיאך לא נתוודע זה לבני הגולה אשר בבבל דאינה רחוקה מירושלים כ"כ, ובפרט דלפי הנראה מהכתובים בסוף ירמיה משמע דתיכף בשעת החורבן הגלה נבזרדאן עם רב מיהודה לבבל והוא גלות צדקיהו הנזכר בגמ' ובמדרש איכה, וא"כ למה לא נתוודע להם מבני הגולה תיכף, ודוחק לומר דשהו הרבה בדרך ולא באו עדיין לבבל, ועוד תימא גדולה על לשון הכתוב דתולה השמועה על מה דהוכתה העיר ולא הזכיר מהא דנשרף בהמ"ק דהוא פורעניות יותר גדולה מחורבן העיר, ושבק לעיקר ונקט לטפל. והתמיהות המה חזקות ומפליאות.

לכן כותב הבנין שלמה לבאר את כוונת הכתוב, דודאי כבר ידעו משריפת בית המקדש וחורבן ירושלים, אבל לא ידעו רק דנחרב בהמ"ק וירושלים של מטה,

לתגובות הערות והארות בכל נושאי הגליון
ולקבלת הגליון במייל ניתן לפנות לטל'
0504166339 או במייל
K0504166339@gmail.com
לשותפות ותרומות ניתן לתרום במכשירי
נדירים עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים' ביתר

שכיוונו על
ירושלים של
מעלה, ועירך
דייקא. וכוונת
המשך בעמ'
הבא ←

התפלה היא שכיון שישוב לירושלים עירו ממילא ע"כ יבנה ירושלים של מטה מתחלה, וזהו דמסיים ובנה אותה בקרוב בימינו עיין שם.

והנה נאמר בראש השנה דף לא ע"א אמר רב יהודה בר אידי אמר רבי יוחנן עשר מסעות נסעה שכינה וכו' ומהר למדבר, ומדבר עלתה וישבה במקומה שנאמר אלך אשובה אל מקומי וכו', אמר רבי יוחנן ששה חדשים נתעכבה שכינה לישראל במדבר, שמא יחזרו בתשובה, כיון שלא חזרו אמר תיפח עצמן, יעו"ש.

ותמה במהרש"א דמהם הששה חדשים שנתעכבה השכינה במדבר, וביאר וז"ל: נראה לפרש דמיום שסמך מלך בבל על ירושלים דהיינו מי' בטבת עד ט' בתמוז שנבקע העיר... הם ו' חדשים ובאותן ו' חדשים הרחיקה השכינה עצמה מעיר עד למדבר ונתעכבה שם שמא יחזרו בתשובה, וכשלא חזרו באותן ו' חדשים עד ט' בתמוז עלתה השכינה וישבה במקומה דבו ביום בטל גם התמיד. יעו"ש.

והקשה הערוך לנר על דברי המהרש"א שהרי לא ששה חדשים היה המצור על ירושלים אלא י"ח חדשים היו מעת שבא ירושלים במצור עד שהובקעה העיר, א"כ הוי מטבת שנת ט' לצדקיה עד תמוז שנת י"א לצדקיה שמנה עשר חדשים, וצ"ע, יעו"ש.

ותירץ בציץ אליעזר (ח"י ס"א) על פי הבנין שלמה הנ"ל שחשבון הששה חדשים שהתעכבה עוד השכינה במדבר שמא יחזרו בתשובה הוא מט' תמוז שהובקעה העיר, עד ה' טבת שאז בא הפליט והודיע שהוכתה העיר, דהיינו שהשכינה לא חכתה יותר ועזבה את העיר מבלי שוב אליה כדאיתא בגמ' שם דזהו המסע העשירי והאחרון שנסעה שכינה.

ובהקשר לזה מציין הציץ אליעזר לדברי החת"ס (עה"ת פ' ויצא) שכותב לפרש את כוונת הקינה בט' באב ש' שימומו ויקונן אין זה, דצריך ביאור איך אפשר לקרוא זה קינה, וכותב לבאר דר"ל, דבאיכה נאמר ניער ה' מקדשו, דלא היו השונאים יכולים לבוא למקדש ה' כל זמן שהי' מכוון כנגד בהמ"ק של מעלה עד שניער ה' מקדשו שלא יהי' מכוון, אז הי' אפשר להם לשלוט בו יד, וכאן (בפ' ויצא) פרש"י שקפצה הר המוריה ונעקר ממקומו ומקדש של מעלה נשאר במקומו ולא היו מכוונים, א"כ רמז שפיר החורבן וכו' ולכך אמר פעמיים אין זה וזה שער השמים, מקדש התחתון שנעתק ממקומו ועי"ז גוים מרקדים בהיכלו ושפיר קרי ליה קינה עיין שם.

עוד יעוין שם (באות פח) שהביא את דברי הפרי מגדים (או"ח סימן תקסא בא"א סק"א) שביאר כוונה נסתרת בקינת עיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה, וז"ל: ושמעתי מאדוני אבי הרב ז"ל שאמר כמדומה בשם החסיד ר' גרשון קיטבר ז"ל שבא לירושלים וראה בשלוחת עמים יושבים בה ובכה ואמר שזה שאומרים בראותי כל עיר (ירושלים של מטה) על תלה בנויה ועיר ה' מושפלת ירושלים של מעלה כו' שם ניכר החורבן, עכ"ל.

ובספר נופת צופים עה"ת שחיבר אבי הפרמ"ג בחלק מאירת עינים הפטרת נח כותב בתוך דבריו וז"ל: ראיתי מארץ הקדושה מ"ש החסיד מוה"ר גרשון נ"י לגיסו המפורסם בעל שם טוב מוה"ר ישראל נ"י וז"ל ואני בבואי לעה"ק ירושלים וראיתי שמבונה בכל טוב נפילתי על אפי ובכיתי ואמרתי את ירושלים נמשלה כאלמנה היאך לבשת בימי אלמנותיך בגדים נאים הלואי שראיתי בחורבנך. כמ"ש בא"ח בה"כ שחרב תולשיין עשבים ומניחים מפני עגמת נפש וז"ש עיר אלקים כו' למטה נאה אבל למעלה המכוון כנגד מטה חושך ואופל עכ"ל, העתקתי את כל לשונו שם בזה באשר עי"כ נגלה לפנינו בבהירות איך שיצאו מפי אמרם מכלי ראשון ע"י כתבו ומאיפא ואל מי נכתבו וכאמור מזועזעים המה ביטוים הבוטים את הלב והנפש היהודי כמדקרות חרב, ובקריאתם מרגישים את הלמות הלב של האדם הגדול שהתחסד עם קונו בשעה שנפשו עליו השתוחח והיה מתכוון לבאר הכוונה העמוקה של הקינה הנוראה. ומה עמוק ומחריד קריאתו הגדולה של האיש הנעלה: את ירושלים נמשלת כאלמנה היאך לבשת בימי אלמנותיך בגדים נאים, נקל מאד להרגיש ולהבין כמה היה לבו קרוע לקרעים באותה שעה. אולם זכה עי"כ לכוון הפירוש המעמיק של ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה.

תקציר מהלכות עבודת ביהמ"ק שנלמדו בבית מדרשנו

מנין חלק מהמקומות שמצינו שהז"ל תיקנו לעשות זכר למקדש

ה) הלבוש (בסימן נ"א ס"ז) כתב: ואח"כ אומרים מזמור לתודה, ויש לאמרו בנגינה מפני שהוא שיר נאה ומשובח שהיו אומרים אותו על כל קרבני התודות שהיו מקריבים, לתת שבת ותודה לך על כל הטובות שאגמלנו, לפיכך - אמרו הז"ל (ויקרא רבה פרשה ט') כל השירות עתידות ליבטל חוץ ממזמור לתודה, כי חסדיו וטובותיו לא יפסקו לעולם, שנאמר "כי לעולם חסדו" (תהילים קל"ו). ועוד מובא בסימן נ"א סעיף ט' דאין אומרים מזמור לתודה בשבת וביו"ט ובע"פ ובעיו"ב, ונראה משום זכר למקדש נהגו זה, כדי לבוא לזכרון עיי"ז לחורבן ביהמ"ק מדאינו אומר, משום דבזמן המקדש לא היו מקריבין תודה בימים אלו.

ו) מובא בשו"ע (סימן קכ"ז) דאם אין שם כהנים אומר שליח ציבור אלוקינו ואלוקי אבותינו ברכנו בברכה המשולשת וכו', וכתב בס' מטעמים הטעם שאומר אעפ"י שאינו כהן, לפי שאומר אותו בדרך תפילה ולא בדרך ברכה, לזכר שהיה בזמן המקדש שהיו הכהנים נושאים כפיהם בכל יום, ועוד מובא (בסימן קכ"ח סכ"ג) דלא יסתכלו בכהנים בעת נשיאת כפים. וכתב המג"א דאין זה כי אם בזמן המקדש, שמברכים בשם המפורש, מ"מ נהגו עכשיו לא להסתכל זכר למקדש.

ז) בסימן קל"א מובא דנהגו ליפול על אפים ומסיתרים פניהם, וכתב בהגהות מנהגים הטעם לזה לפי כשהיו ישראל משתחוין בעזרה, היה בין כל אחד ואחד ד' אמות כדי שלא ישמעו וידוי חבירו ויתבייש מומו, כמבואר ברע"ב על המשנה (אבות פ"ה מ"ה) עומדים צפופים ומשתחוים רווחים, ועל שם זה אנו עושין ג"כ בהסתרת פנים כאילו כל אחד אינו רואה ויודע מזה שמתפלל חבירו.

ח) יש מקומות שאין אומרים תחנון ז' ימים אחר חג שבועות, משום דבשבועות יש תשלומין כל ז' וכמש"כ המג"א, וא"כ בזה הוא מקיים זכר למקדש, שהיו משלימין קרבנותיהם כל ז' ימים שלא הספיק להם הזמן לשחוט כולם ביום אחד. ולכן אין אומרים תחנון גם ב"ד באייר, משום פסח שני שהיו מקריבין אז מי שהיה טמא או בדרך רחוקה, ועל כן עושין זכר לזה שאותו היום היה יום טוב בזמן המקדש.

ט) בסימן קל"ב כתב הרמ"א וז"ל: "כשיצא מביהכ"ס משתחוה ויוצא". וכתב במשנה ברורה דבמקדש ג"כ כשגמרו העבודה היו משתחוין ויוצאין, והרי תפילה היא במקום עבודה, ואנו עושין זכר למקדש כאשר עשו הכהנים בני אהרן סילוק עבודתם. ולכן נהגין לומר בכל יום שיר של יום השיר שהיו הלויים אומרים אותו בביהמ"ק, לזכר השיר שהיו הלויים אומרים בביהמ"ק גם אנהנו אומרים כן [ועיי' מג"א (קל"ב סק"ד) שהביא דברי מהר"ם אלשיך שתמה למה אין אומרים במנחה דהא גם בתמיד של בין הערבים היו אומרים שירה. ותיירץ המג"א עפ"י מש"כ התוס' ר"ה ל' ע"ב ד"ה ונתקלקלו] אהא דאיתא בתמורה (י"ד ע"א) דיכול להקריב את נסכי התמיד בלילה, דמ"מ לכתחילה אין לעשות כן דאם יביאנו בלילה לא יוכל לומר שירה, משום דאין אומרים שירה אלא על היין (כדאיתא בברכות ל"ה ע"א) ובלילה אין אומרים שירה. ולפי"ז כתב המג"א דכיון דבתמיד של בין הערביים פעמים שלא אמרו שירה אם הקריבו את הנסכים בלילה ע"כ גם לא תיקנו לומר שירה בזה"ז].

הנה בגמ' בראש השנה (דף ל.) איתא: 'ומנלן דעבדינן זכר למקדש דאמר קרא כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך וכו'.

וכתב ההתם סופר שזה מזה שכתוב בסמוך "וממכותיך ארפאך" לרמז שביכות הדרישה לציון תביא לנו רפואה למכותינו. ע"כ. והגאון האדר"ת זצ"ל בקונטרס זכר למקדש מציין את הספרי בפרשת עקב "ושמתם את דברי אלה על לבבכם", היו מצוינין במצוות כשאתם חוזרים לא יהיו לכם חדשים וכו', הוא שירמיהו אומר "הציבי לך ציונים" אלו המצוות שישאל מצוינין בהם "שימי לך תמורור" זה חורבן בית המקדש, "שיתי לבך למסלה דרך הלכת" אמר להם הקדוש ברוך הוא באיזה דרכים הלכתם ועשו תשובה, מיד אתם חוזרים לעריכם, והכוונה לשוב לקיים מצוות המעשיות שעזבו בישבם על אדמתם מרוב כל, וזה שאמר שימי לך תמורורים שנשים ללבנו לעשות זכרון לבית תפארתנו וקדשנו, ובכות אותה דרישה שנדרוש לציון ולמקדשה נזכה לקיימם באמת.

ונציין את הדינים המובאים בפוסקים דעבדינן משום "זכר למקדש":

א) תקנו לספור ספירת העומר, ומובא בגמ' מנחות ס"ו ע"א דהוא זכר למקדש. ומובא בתוס' מגילה (כ' ע"א) דאחר הספירה אומר יהי רצון שיבנה ביהמ"ק מזה שאין כן בתקיעת שופר ולולב, והטעם לזה לפי שאין לנו אלא הזכירה עתה לבנין ביהמ"ק אבל לשופר ולולב יש עשייה. וביאור הדברים כמו שכתב בשולחן ערוך הרב סימן תפ"ט ס"א וז"ל "לפי שעכשיו אין אנו סופרין אלא זכר למקדש, ואין בספירה זו עשיית מצוה כלל, שהמצוה היא לספור לעומר, ועכשיו אין לנו עומר לספור לו, אלא שהכמים תקנו לספור זכר למקדש, לפיכך מתפללים שיבנה ביהמ"ק ונקיים המצוה כתיקונה". וזה מזה שכתבו בתוס' דבלולב יש עשייה, דהרי מקיימים בפועל המצוה, משא"כ ספירה אינה אלא הזכרה למעשה העומר, וע"ז מתפללים שנזכה לקיימה בפועל ובמעשה, וכ"כ בפרי מגדים (סימן תפ"ט ס"ק ג').

ב) הרמ"א (באו"ח סימן תצ"ד) כתב: ונהגים בכמה מקומות לאכול מאכלי חלב ביום ראשון של שבועות, ונראה לי הטעם שהוא כמו שני תבשילין שלוקחים בלילה פסח זכר לפסח וזכר לחגיגה, כן אוכלים מאכלי חלב ואח"כ מאכלי בשר, וצריכים להביא שתי לחם על השולחן שהוא במקום המזבח, ויש בזה זכרון לשתי הלחם שהיו מקריבין ביום הביכורים.

ג) מובא בשו"ע או"ח (סימן ה' ס"ז): צריך להפריד חומי הציצית זה מזה. וכתב הגמג' אברהם בסק"י דהיום אין זה אלא זכר לזמן התכלת, שהיה צריך אז מעיקר הדין להפריד התכלת מן הלבן. וכך כתב הפמ"ג (שם).

ד) בסימן מ"ח מביא השערי תשובה בשם האור זרוע שיקרא הקרבנות דוקא בבית הכנסת, דוגמת העבודה, ובכך מתקיים זכר למקדש, כי ביהכנ"ס הוא במקום המקדש ונקרא מקדש מעט, וע"כ ראוי לקרות דווקא בביהכנ"ס משום זכר למקדש, שאסור להקריב בכל מקום כי אם בביהמ"ק.

שימושה קריאת פרשה זו הודעה שיביאו ישראל שקליהם (החינוך מצוה קה).

יח) נהגו ישראל בכל המקומות להניח בחג הסוכות תיבה באמצע בית הכנסת ומקיפים אותה בכל יום, כדרך שהיו מקיפים את המזבחה, וזכר למקדש (רמב"ם לולב פ"ו הכ"ג), ובשביעי מקיפים את התיבה שבע פעמים וזכר למקדש (טוש"ע או"ח תרס א), וכן נטילת ערבה בשביעי של חג הסוכות כדי לחבוט בה, הוא בזמן הזה משום זכר למקדש (ר"ן סוכה פ"ד), ונהגו שהשמש של בית הכנסת מביא ערבה למכור, כמו שהיה המנהג בזמן שבית המקדש היה קיים (רמ"א בשו"ע או"ח תרסד ב).

יט) לזכר הנס שנעשה במקדש בהדלקת הנרות בימי החשמונאים תיקנו שמונת ימי חנוכה ולהדליק בהם נרות, ונהגו להדליק בבית הכנסת בכותל דרום, וזכר למקדש, שהמנורה היתה בדרום, וכן מסדרים הנרות בבית הכנסת ממזרח למערב או מצפון לדרום, לפי הדעות שיש בסדר הנרות שבמקדש (טוש"ע או"ח תרעא ז).

כ) מצות אכילת מרור בליל ראשון של פסח בזמן הזה אינה מן התורה, אלא מדברי סופרים, משום זכר למקדש (שו"ע הרב סי' תעה), ואחר שאכלו מצה לחוד ומרור לחוד בליל פסח, הוזרים וכורכים מצה ומרור ביחד ואוכלים, משום זכר למקדש כהלל, שהיה עושה כן בזמן המקדש, ואומרים לפני האכילה: זכר למקדש כהלל כן עשה הלל וכו'. אף הזרוע והביצה שאוכלים בליל פסח הוא משום זכר לפסח ולהגיה שבזמן המקדש, וכן האפיקומן שאוכלים אחר הסעודה הוא משום זכר לפסח. (עי' פסחים קיד: קטו. וקיי: וברש"י ורשב"ם שם). וע"ע בס' מקראי קודש (פסח ח"ב נב, ב).

רשת הכוללים - בית מדרש גבוה לכהנים' ביתר

כולל ערב - בין הזמנים

כולל ערב

כולל יום שישי

זכרון יוסף מתת"ה'

יום ההתרמה העולמי

עגבית יום עשרה בטבת'

ידועים דברי החת"ם (דרשות לו' באדר) שבכל שנה ביום 'עשרה בטבת' דנים בשמים אם נזכה שיבנה לנו בית המקדש בשנה זו הבעל"ט [ובזה ביאר מדוע היו צריכים לצום אם היה חל' בטבת בשבת].

וכתב הח"ח (בספרו תורה אור) שבהכנת הכהנים לעבודת ביהמ"ק מזרזים ומחיישים אנו את הגאולה ומסירים קטרוג וחרון אף מישראל ומבטלים את מידת הדין בזכות העיסוק והלימוד בתורת המקדש והקרבתו.

ע"כ הוחלט לקבוע את יום ' בטבת כיום ההתרמה העולמי עבור בית מדרשנו המכין את הכהנים לעבודתם. לתרומות: א. דרך נדרים עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים'. ב. או חיינו ל: 0504166339 והרימו את תרומתכם לדבר גדול ונשגב זה.

י) נוהגים ברוב תפוצות ישראל להדליק נר לפני ארון הקודש תמיד כל היום וכל הלילה. וכתב האדר"ת זצ"ל דהוא משום זכר למקדש למצות המנורה שהדליקו אבותינו בהיכל ד' תמיד, וכמו שכתוב בפרשת תצוה וסוף פרשת אמור. ודלא כמו שכתב הט"ז או"ח (סימן קנ"ד ס"ק י"א) שהוא לכבוד השכינה השורה בביהכנ"ס.

יא) נוהגים לעשות פעמונים על הס"ת, וכתב בספר שולחן הקריאה (סימן א' סק"ה) בשם המקראי קודש דהוא כעין הפעמונים של כהן גדול שאמרה תורה ונשמע קולו, כן הוא פעמוני ס"ת שישמיע קול בדרך הליכו שהולך אל הקודש, ולכן אין גוזרין על זה משום השמעת קול בשבת ויו"ט, ועכ"פ יש בזה משום זכרון למעשה המקדש.

יב) מובא ברמב"ם בפ"ו מהלכות עבודה זרה הלכה ט' - הנוטע אילן אצל המזבחה או בכל העזרה בין אילן סרק בין אילן מאכל הרי זה לוקה שנאמר "לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבחת ד' אלוקיך", הרעק"א בהגהותיו לשו"ע או"ח סימן ק"נ ציין מה שכתב הר"ד ערמאה בפירושו לרמב"ם דאפילו אצל ביהכנ"ס אסור מדרבנן. ויסוד הדברים שיש לביהכנ"ס - קדושת מקדש מתבאר מדברי הרמב"ם במנין המצוות בהקדמתו למשנה תורה (ל"ת ס"ה) וז"ל "שלא לאבד בית המקדש או בתי כנסיות ובתי מדרשות שנאמר לא תעשון כן לד' אלוקיכם", הרי מבואר שקדושתם היא מעין קדושת מקדש מן התורה ויש בביהכנ"ס איסור איבוד המקדש מהתורה. וכך משמע בגמ' מגילה כ"ט ע"א, ולכן שייך האיסור של לא תטע לך אשרה מהתורה, ולדעת הר"ד ערמאה אינו אלא איסור דרבנן, אולם הנצי"ב בשו"ת משיב דבר חיו"ד סימן ד' מביא דעת השואל לאסור נטיעת אילן סמוך לביהכנ"ס משום זכר למקדש, ודחה סברא זאת וז"ל: אין לנו לבדות איסורין מלבנו שלא נמצא בתלמוד. אולם כבר דחו דבריו, דהיות ויש מצוה וחובל לעשות זכרון למקדש כמה שאפשר לעשות כעין המקדש עושין, והיות ואסור לטעם במקדש יש בזה משום זכר למקדש, ע"י שו"ת בנין ציון ח"א סימן ט' מה שכתב בזה.

יג) מובא בספר מטעמים ערך "יולדת" אות ד' בטעם למנהג היולדת תבוא לביהכנ"ס של נשים אחר ד' שבועות או אחר שבוע אחד ואז בעלה מחויב לעלות לתורה ולעשות מי שברך ליולדת ולנדר צדקה, כי הוא לזכר בזמן שהיה בית המקדש קיים היתה היולדת חייבת להביא קרבן כשתטהר, ועל כן מנהג זה הוא במקום קרבן, כמו שהוא נודר שמן להאיר את ביהכנ"ס או לשאר צרכי ביהכנ"ס.

יד) מה שנוהגין לברך את החודש בשבת שלפני ר"ח, הוא זכר למצות קידוש החודש על פי הראיה, ולכן כתב הגון אברהם (בסימן תי"ו ס"א) דנוהגין לעמוד בעת הכרזת ראש חודש דוגמת קידוש החודש שהיה מעומד, וכתב במחצית השקל שהוא לזכר בלבד.

טו) בס' שלחן הקריאה סימן כ"ד הביא כי יש מקומות שקודם הקנינות מדליקין נרות הרבה כביו"ט לזכרון שבבית שני בכו על בית ראשון שראו בכבודו וחורבנו ואח"כ עשו יום טוב כמש"כ בעזרא פרק י"א פ"ב, ויסודו על מנהג זה, לכן גם היום עושים לזכר זה ומדליקין הרבה נרות ואח"כ אומרים הקנינות.

טז) הט"ז (בסימן קכ"ג סק"א) מביא בשם רבינו האי גאון ז"ל בטעם של ג' פסיעות לאחר התפילה, משום דהתפילות כנגד תמידין, והכהן כשהיה עולה על המזבחה עם איברי התמיד היה עולה דרך ימין ומקיף ויורד דרך שמאל וכו' ויורד בהם ג' פסיעות של עקב, ואנו עושין כמו שהם היו עושין, דהיינו זכר למקדש.

יז) קוראים בזמן הזה בשבת שלפני ראש חודש אדר או בשבת ראש חודש אדר פרשת שקלים, משום זכר למקדש, שבזמן הבית